

УДК327.51.01Хантінгтон:330.88

*Гарбовська Дениса,
студентка 3 курсу спеціальності «Країнознавство»
факультету міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Науковий керівник: канд.іст.наук, доц. О.І. Свєженцева*

«КОНЦЕПЦІЯ ЗІТКНЕННЯ ЦИВІЛІЗАЦІЙ» САМЮЕЛЯ ХАНТІНГТОНА

У статті розглядається гіпотеза Самюеля Хантінгтона, яка отримала назву «Зіткнення цивілізацій». У ній подається глобальна політика після «холодної війни». Хантінгтон вважає, що основним періоджерелом конфліктів у світі після «холодної війни» не будуть ідеологічні, політичні чи економічні причини. Великі розбіжності серед людства і домінуючим джерелом конфліктів стане культура. У глобальній політиці домінуватимуть цивілізації, а лінії розлому між ними стануть фронтом у майбутньому. Метою статті є розглянути основні ідеї цієї концепції.

***Ключові слова:** цивілізація, глобальна політика, холодна війна, нації-держави, лінії розлому, розірвані країни, розколоті країни.*

Актуальність. Питання цивілізацій та їх зіткнення стало особливо актуальним у наш час. По-перше, через необхідність для людей самоідентифікації та їх приналежності до певної цивілізації. По-друге, через протистояння, яке виникає між цивілізаціями під впливом різних факторів. Постає важливе питання поділу цих цивілізацій та його основи. Тобто, перед людьми постає вибір: до якої групи себе відносити і які саме аспекти брати до уваги. У роки перед «холодною війною», як правило, люди відносили себе до певної групи враховуючи політичні погляди, соціальний статус чи фінансові можливості. Світова політика вперше стала багатополусною і поліцивілізаційною, що змінило пріоритети і самовизначеність людей. Виникає проблема взаємодії цих цивілізацій та необхідність у визначенні нових напрямів співпраці між ними для мінімізації виникнення конфліктів.

Стан дослідження. Дослідженням поняття «цивілізація» та проблемою їх зіткнення займалося широке коло фахівців. Створено чимало концепцій та написано чимало праць, серед яких помітно вирізняються: «Осягнення історії» А.Дж. Тойнбі [3], «Ритми Євразії: епохи й цивілізації» Л.Н. Гумільов [2], «Самюель Хантінгтон. Зіткнення цивілізацій» М. Ютанова [5], «Теорія конфлікту цивілізацій Хантінгтона» В. Гайсенюк [1], «Повернення до Зіткнення цивілізацій Хантінгтона» Д. Брукса [7], «Зіткнення цивілізацій Самюеля Хантінгтона» Дж. Грехема [9].

Мета статті: розглянути основні положення концепції Хантінгтона, його бачення поняття «цивілізація», їх класифікацію, структуру та взаємодію.

Виклад основного матеріалу. Термін «цивілізація» запроваджений у науковий вжиток з XVII ст. у процесі виокремлення соціогуманітарного знання із загальної системи знань, набуття ним власної ідентичності. Цим поняттям означували більш високий ступінь суспільного розвитку, пов'язаний із стрімкою ходою капіталістичних, ринкових відносин, насамперед у Європі.

Із плином часу розуміння цивілізації збагачувалось новими визначеннями і у кінці XX ст. перетворилось на змістовне комплексне поняття. Цивілізація являє собою культурну спільність високого рангу і визначається комплексом загальних рис об'єктивного характеру, таких, як мова, історія, релігія, звичаї, інститути, а також суб'єктивна самоідентифікація людей [12].

Спробу перетворити цивілізаційну проблематику на інструментарій актуальної політології зробив Самюель Хантінгтон у своїй праці «Зіткнення цивілізацій». Хантінгтон надає поняттю «цивілізація» два значення:

1) цивілізація як єдина така, тобто стан, протилежний примітивному, первісному, «варварському»;

2) цивілізація як одна з багатьох – вчений писав, що це найвища культурна спільність людей і найширший рівень культурної ідентифікації, крім того, що відрізняє людину від інших біологічних видів. Вона визначається як загальними об'єктивними елементами, такими, як мова, історія, релігія, звичаї, соціальні інститути, так і суб'єктивною самоідентифікацією людей. Саме цивілізації як найвищі культурні спільності і є предметом розгляду концепції вченого [4].

Хантінгтон надає цивілізаціям певних особливостей: рівність між цивілізаціями і расами (люди однієї і тієї ж раси можуть бути розділені на різні цивілізації, людей різних рас може об'єднувати одна цивілізація); у цивілізацій немає чітко визначених меж і точного початку та кінця; цивілізації, хоча і смертні, але живуть вони дуже довго; в сучасному світі більшість цивілізацій включають у себе по дві й більше держав. Дуже рідко цивілізація і політична цілісність збігаються (Японія) [5].

Всього в світі після «холодної війни» Хантінгтон налічує сім чи вісім головних цивілізацій: синська, японська, індуїстська, ісламська, православна, західна, латиноамериканська та африканська (визначається, як можлива).

Синська (китайська) цивілізація, яку ще називають буддистською чи конфуціанською. Хантінгтон зазначає, що більш точною назвою все ж таки буде «синська цивілізація». Незважаючи на те, що конфуціанство є основною складовою китайської цивілізації, китайська цивілізація являє собою щось більше, ніж вчення Конфуція і не обмежується Китаєм як політичною цілісністю. Структура сучасної синської цивілізації: центральне ядро – ханський Китай; віддалені провінції, які володіють значною автономією; провінції, які офіційно є частиною Китаю, але мають значну частину некитайського населення з інших цивілізацій (Тибет, Сінцзян); китайські суспільства, які стануть або можуть стати частиною Китаю з центром в Пекіні на певних умовах (Гонконг, Тайвань); одна переважно китайська держава, що все більше орієнтується на Пекін (Сінгапур); вкрай впливове китайське населення в Таїланді, В'єтнамі, Малайзії, Індонезії та на Філіппінах, а також некитайські країни (Північна і Південна Кореї, В'єтнам), які, тим не менш, поділяють багато складових китайської конфуціанської культури [7].

Японську цивілізацію деякі вчені об'єднують з китайською культурою під єдиною вивіскою далекосхідної цивілізації. Більшість вчених, однак, не роблять цього, вважаючи Японію окремою цивілізацією, яка відділилася від китайської в період між 100 і 400 роками н.е. [2].

Індуїстська – сучасна цивілізація, що виникла в Індостані як мінімум 1500 років до нашої ери (їй передувала більш давня, яка різними вченими називається по-різному – індська, індійська, індуська). За словами Хантінгтона, сучасну цивілізацію найкраще відображає термін «індуїстська». В тій чи іншій формі індуїзм перебував у центрі формування культури Індостану. Індуїзм зберіг своє значення до наших днів, незважаючи на те, що у самій Індії знаходиться велика мусульманська община та інші культурні меншини. Як і у випадку із синською цивілізацією, визначення «індуїстська» відображає відмінності між цивілізацією і назвою стрижневої держави, що є необхідним, коли цивілізація не обмежується кордонами однієї держави [3].

Ісламська цивілізація – об'єднана ісламом, що виник на Аравійському півострові в VII столітті нашої ери, а потім поширився на Північну Африку, Середню Азію, Індостан, Південно-Східну Азію. У результаті цього всередині ісламу існує безліч окремих культур і субцивілізацій, включаючи арабську, тюркську, перську і малайську.

Латиноамериканська цивілізація, хоча і є нащадком європейської цивілізації, але еволюціонувала абсолютно іншим шляхом: вона асимілювала місцеві культури, що були повністю знищені в Північній Америці. Політичний, економічний і культурний розвиток Латинської Америки різко відрізняється від моделей, що превалюють в північноамериканських країнах. Латинську Америку можна розглядати або як

субцивілізацію всередині західної, або як окрему цивілізацію, близько пов'язану із Заходом і яка не визначилася, чи належить вона до Заходу чи ні. Для аналізу міжнародної політики остання точка зору більш прийнятна.

Африканська цивілізація (можлива) – більшість провідних вчених, що вивчають цивілізації, не визнають окремої африканської цивілізації. Північ Африканського континенту і його східне узбережжя відносяться до ісламської цивілізації. Ефіопія історично сама по собі становила цивілізацію. Європейський імперіалізм приніс християнство на більшу частину континенту на південь від Сахари. По всій Африці ще сильна племінна ідентифікація, але серед африканців швидко зростає почуття африканської ідентифікації, і, мабуть, Африка «нижче» Сахари може стати окремою цивілізацією, ймовірно, з ПАР в ролі стрижневої держави [5].

Православну цивілізацію деякі вчені виділяють як окрему цивілізацію з центром у Росії, відмінну від західного християнства з причини своїх візантійських коренів, двохсот років татарського ярма, бюрократичного деспотизму і обмеженого впливу на неї Відродження, Реформації, Просвітництва та інших значних подій, що мали місце на Заході. Якщо СРСР був наддержавою із глобальними інтересами, то Росія – це велика держава з регіональними та цивілізаційними інтересами. Росія, будучи ядром православної цивілізації, тісно пов'язана з внутрішнім кільцем, в яке входять переважно слов'янські православні республіки – Білорусь і Молдова, Казахстан (40% населення – росіяни) та Вірменія – історично відданий союзник Росії [9].

Україна є другою серед колишніх радянських республік після Росії за населенням і важливістю, яку Хантінгтон відносить до православної цивілізації. Вчений називає її розколотою країною з двома різними культурами: уніатський україномовний націоналістично налаштований захід і православний російськомовний схід.

Західна цивілізація (її зародження зазвичай відносять до 700 – 800 років нашої ери). Вчені поділяють її на три основних складових: Європа, Північна Америка і Латинська Америка. Однак за Хантінгтоном, Захід включає в себе Європу, Північну Америку і країни, населені вихідцями з Європи – Австралію і Нову Зеландію. Ключові характеристики західного суспільства: антична спадщина, католицизм і протестантизм, Відродження, Реформація і Контрреформація, європейські мови, поділ духовної та світської влади, панування закону, соціальний плюралізм, станові представницькі органи, індивідуалізм. Хантінгтон визначає східний кордон західної цивілізації, який проходить уздовж кордонів Росії з Фінляндією та Прибалтикою, по західній Білорусі, проходить по Україні, відокремлюючи уніатський захід від православного російськомовного сходу, через Румунію, між Трансільванією, населеною угорцями-католиками й іншою частиною країни, відокремлює Словенію і Хорватію. Європа закінчується там, де закінчується західне християнство і починаються іслам і православ'я [10].

Хантінгтон стверджує, що подібно племенам і націям цивілізації мають певну структуру:

1. Країна-учасниця – це країна, яка в культурному плані повністю ототожнює себе з однією цивілізацією, як Єгипет з арабсько-ісламською цивілізацією, а Італія – з європейсько-західною.

2. Стрижнева держава – в цивілізаціях зазвичай є одне або більше місць, які розглядаються її членами як основне джерело (джерела) культури цієї цивілізації. Такі джерела зазвичай розташовані в одній стрижневій країні, тобто в найбільш могутній і центральній в культурному відношенні країні (країнах). Кількість і роль стрижневих держав у різних цивілізаціях відрізняються і можуть змінюватися з часом:

- Японська цивілізація збігається з єдиною стрижневою державою – Японією.
- Синьсяка, православна та індуїстська цивілізації мають абсолютно домінуючі стрижневі країни (Китай, Росія, Індія).

- Захід історично мав кілька стрижневих країн, тепер у нього два стрижні: США і франко-німецький стрижень у Європі плюс дрейфуючий між ними додатковий центр влади – Великобританія. Іслам, Латинська Америка і Африка не мають стрижневих країн [4].

- Ісламська цивілізація не має стрижневої держави. Відсутність такого центру являє собою серйозну проблему як для мусульманських, так і для немусульманських товариств.

- Що стосується Латинської Америки, то ресурси говорять на користь Бразилії, але субцивілізаційні відмінності (релігійні для Ірану, лінгвістичні для Бразилії) ускладнюють прийняття ролі лідера цими державами.

- Здатність будь-якої держави стати лідером Африки нижче Сахари обмежена поділом цього континенту на французько і англомовні країни. Країна, яка найбільше підходить на роль стрижневої держави, є англомовною: промисловий потенціал ПАР, високий рівень економічного розвитку в порівнянні з іншими африканськими країнами, її військова міць, природні ресурси і система політичного управління за участі білих і чорношкірих – все це робить ПАР явним лідером Південної Африки, вірогідним лідером англомовної Африки і можливим лідером усієї Африки нижче Сахари [8].

3. Країна-одинак – не має культурної спільності з іншими товариствами. Так, Ефіопія ізольована в культурному плані через свою домінуючу мову – амхарську, в якій використовується ефіопський алфавіт, через свою домінуючу релігію – коптське православ'я, свою імперську історію, а також релігійну відокремленість на тлі навколишніх, переважно ісламських народів. Гаїті теж є країною-одинаком: еліта Гаїті традиційно схвалює культурні зв'язки цієї країни з Францією, додамо до цього рідкісний духовний сплав креольської мови, релігії вуду, революційні традиції рабів і криваве історичне минуле. У Латинській Америці Гаїті не сприймається як латиноамериканська країна, мешканці говорять іншою мовою, у них інші етнічні корені та інша культура. У такій же мірі Гаїті відрізняється від англомовних країн Карибського басейну. Найбільш значуща країна-одинак – це Японія. Жодна інша країна не поділяє її самобутню культуру, а японські мігранти в жодній країні не становлять значної частки населення і відносно культури не асимілювалися в цих країнах [4].

4. Розколота країна – майже всі країни різномірні і складаються з двох або більше етнічних, расових чи релігійних груп. Країни з чіткими культурними групами, що належать до однієї і тієї ж цивілізації, можуть дійти до поділу (Чехословаччина) або можливості поділу (Канада). Однак глибокий поділ швидше за все виникне в розколотій країні, де великі групи належать до різних цивілізацій і це призводить до серйозних проблем з підтримки цілісності. Основна група, що належить до однієї цивілізації, намагається визначити країну як свій політичний інструмент і зробити свою мову, релігію і символи державними [9].

До розколотих країн належать: Індія (мусульмани та індуїсти), Шрі-Ланка (буддисти-сингальці та індуїсти-таміли), Малайзія і Сінгапур (мусульмани-малайці та китайці), Китай (хани, тибетські буддисти, тюрки-мусульмани), Філіппіни (християни і мусульмани), Індонезія (мусульмани і тиморські християни), Судан (мусульманський північ і переважно християнський південь), Нігерія (мусульмани і християни), Кенія (християни і мусульмани), розкол на дві окремі держави християнської Ефіопії і переважно мусульманської Еритреї, Танзанії (християнська материкова частина) і арабського мусульманського Занзібару.

5. Розірвана країна – містить в собі одну панівну культуру (а не кілька протиборчих, як в розколотій країні), і ця культура співвідносить країну з однією цивілізацією, але її лідери прагнуть до іншої цивілізації. Розірвана країна прагне змінити свою цивілізаційну ідентичність. Для успішного перевизначення повинні бути виконані як мінімум три умови: політична та економічна еліта країни повинна з ентузіазмом сприймати і підтримувати це прагнення; суспільство має, як мінімум, мовчки погоджуватися з перевизначенням ідентичності; переважаючі елементи в приймаючій цивілізації (у більшості випадків в цій ролі виступає Захід) повинні хоча б бажати прийняти новонаверненого. На даний момент процес перевизначення ідентичності ніде не увінчався успіхом. До цих країн належать Росія, Туреччина, Мексика, Австралія [6].

У своїй праці Хантінгтон описує таке явище, як зміщення балансу цивілізацій. На думку науковця, зараз знижується і знижуватиметься далі могутність Заходу порівняно з потугою інших цивілізацій. Найбільш значне посилення могутності припадає на частку азійських цивілізацій, а Китай визначається ним як суспільство, яке, швидше за все, кине виклик Заходу в боротьбі за глобальне панування.

Занепад Заходу вчений охарактеризував такими аспектами:

1) це повільний процес, і хоча в якийсь момент він може прискоритися, зараз він все ще перебуває на повільній фазі;

2) занепад йде не по прямій, він нерівномірний, за проявами слабкості Заходу йдуть повторні підтвердження західної могутності;

3) влада країни або групи безпосередньо залежить від наявних у її розпорядженні економічних, військових, інституційних, демографічних, політичних, технологічних, соціальних та інших ресурсів. Обсяг всіх необхідних для підтримки могутності ресурсів, якими володів Захід, досяг свого піку на початку ХХ століття, а потім його частка почала знижуватися порівняно з часткою інших цивілізацій;

4) посилення могутності незахідних товариств, викликане їх модернізацією, приводить до відродження незахідних культур в усьому світі. Культура стає привабливою, коли в ній бачать корінь матеріального успіху і впливу. У минулому бажання перейняти західну культуру було викликане саме західною могутністю. Сьогодні зростання культурної впевненості в собі незахідних суспільств викликає відторгнення західної культури [1].

Хантінгтон звертає увагу також на такі важливі процеси, як азійське самоствердження та Ісламське відродження. Азійське самоствердження – це економічне зростання Східної Азії, яке почалося в Японії у 1950-х роках, потім поширилося на «Чотирьох Тигрів» – Гонконг, Тайвань, Південну Корею, Сінгапур, а потім і на Китай, Малайзію, Таїланд, Індонезію, зараз воно приходить в Індію, Філіппіни і В'єтнам. Економічний успіх пояснюється азійською культурою, яка перевершує культуру Заходу, де має місце культурний і соціальний занепад. Благополуччя починає ототожнюватися з азійською культурою та азійськими цінностями. У Східній Азії вважають, що англосаксонська модель розвитку, перед якою всі схилилися останні чотири століття як перед кращим способом модернізації економіки країн, що розвиваються та будівництва життєздатної політичної системи, сьогодні не працює. На її місце приходить східноазійська модель, і країни від Мексики і Чилі до Ірану та Туреччини [7].

Словосполучення «Ісламське відродження», Хантінгтон пише з великої літери оскільки цей термін позначає історичні події, на його переконання, не менш важливі, ніж Американська революція, Французька революція, Російська революція, протестантська Реформація. У той час, як духовний підйом Східної Азії був забезпечений вражаючими темпами економічного росту, Ісламське відродження було забезпечене вражаючими темпами зростання населення, а також нафтовим бумом 1970-х років, який підвищив добробут і могутність багатьох мусульманських народів і дозволив їм перевернути взаємини панування і підпорядкування, які існували у них із Заходом. Ісламське відродження складається з прийняття сучасності (тобто модернізації), відкидання західної культури та повернення до ісламу як провідника в житті та в сучасному світі. Ісламський «фундаменталізм», який часто сприймається як політичний іслам, є всього лише однією зі складових у більш всебічному процесі відродження ісламських ідей. Це широкий інтелектуальний, культурний, соціальний і політичний рух, що поширився на весь мусульманський світ від Марокко до Індонезії і від Нігерії до Казахстану. З приводу Ісламського відродження Хантінгтон висловив думку про те, що воно покаже іслам як вирішення проблем з мораллю, ідентичністю, сенсом і вірою, але не проблем соціальної несправедливості, політичних репресій, економічної відсталості і військової слабкості. Ці невдачі можуть викликати загальне розчарування в політичному ісламі. На думку вченого, є й інша можливість: якщо в Малайзії та Індонезії продовжиться економічний прогрес, вони зможуть запропонувати «ісламську модель» розвитку, яка буде конкурувати з західною та азійською моделями [9].

Хантінгтон наголошує, що у світі не постане одна «універсальна цивілізація», окремі цивілізації будуть існувати й надалі, і успіх міжнародних відносин буде залежати від того, як ці цивілізації співіснують одна з одною. На думку дослідника, бути «сучасною» цивілізацією не означає бути «західною» цивілізацією, а тому Захід має враховувати наполегливі спроби незахідних суспільств модернізуватися і при цьому не «вестернізуватися».

Була висунута ідея про те, що зростання західних моделей споживання і популярної культури по всьому світу створює універсальну цивілізацію. Цей аргумент не істотний, адже культурні захоплення завжди передавалися від однієї цивілізації до іншої. Нововведення в одній цивілізації часто приймаються іншими. Але це, як правило, або технології, або швидкоплинні примхи, які приходять і йдуть, не змінюючи базової культури цивілізації [1].

Хантінгтон пояснює, чому західна цивілізація не є універсальною і визначає три помилкові передумови:

1) припущення, що падіння радянського комунізму означає загальну перемогу ліберальної демократії в усьому світі. Проте дві ці ідеології зовсім не являють собою єдиної альтернативи подальшого розвитку людства, як вважалося в часи холодної війни. Більше того, основні політичні ідеології ХХ століття є породженням західної цивілізації і в міру того, як світ йде від панування Заходу, сходять нанівець ці ідеології, а на їх місце приходять релігійні та інші культурні форми ідентифікації;

2) друге припущення засноване на тому, що посилюється взаємодія між народами – торгівля, інвестиції, туризм, ЗМІ, електронні засоби зв'язку – породжують світову культуру. У тому, що інформаційний потік між народами збільшується, сумнівів немає, але факти не підтверджують ліберальне, інтернаціональне припущення про те, що комерція несе з собою мир. А відповіддю на глобалізацію є глобальне релігійне відродження;

3) третій аргумент на користь виникнення універсальної цивілізації розглядає її як результат широких процесів модернізації, яка йде з ХVІІІ століття. Модернізація включає в себе: індустріалізацію, урбанізацію, зростаючий рівень грамотності, освіченість, добробут та соціальну турботу, а також більш складні та багатосторонні професійні структури. Тому модернізація і є те, що робить суспільство сучасним. На думку вченого, було б помилкою думати, що сучасне суспільство повинно відповідати єдиному типу – західному. Захід був Заходом задовго до того, як він став сучасним. Ключові характеристики, які відрізняють його від інших цивілізацій, виникли раніше його модернізації. Модернізація незахідних суспільств не тільки не означає їх культурну вестернізацію, успішна модернізація, навпаки, тільки підсилює місцеві культури [4].

Висновки. Отже, ми бачимо, що структура цивілізацій та їх взаємодія поступово змінюються. Особливо це стало помітним після «холодної війни», коли світова політика вперше стала багатополусною і поліцивілізаційною. Важливими стали такі аспекти, як менталітет народу, самобутня культура, самоідентифікація народу. Суспільство стало відносити себе до тієї чи іншої цивілізації на основі культурного фактора. Самюель Хантінгтон зазначає, що його теорія не переконує у виключній важливості цивілізаційної ідентичності у майбутньому, навпаки, автор наголошує на гіпотетичності своїх думок. Він намагався звернути увагу світової громадськості, яка бачить проблеми міжнародних конфліктів тільки у економіко-політичній площині, на ті, що стали більш значущими сьогодні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гайсенюк В. Теорія конфлікту цивілізацій Хантінгтона / Гайсенюк Віталій. – Academia, 2014. – 12 с.
2. Гумилев Л. Н. Ритмы Евразии: Эпохи и цивилизации / Гумилев Лев Николаевич. – М.: АСТ, 2008. – 608 с.
3. Тойнби Дж. Постыжение истории: сборник; пер. с англ. / Тойнби Арнольд. – М.: Прогресс, 1991. – 736 с.

4. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций; пер. с англ. / Хантингтон Самюэль. – М.: АСТ, 2014. – 571 с.
5. Ютанов Н. Самюэль Хантингтон. Столкновение цивилизаций / Ютанов Николай. – Гуманитарные технологи, 2010. – 17 с.
6. Alam S. Peddling Civilizational Wars / Alam Shahid. – The New York Times, 2002. – 5 p.
7. Brooks D. Huntington's Clash Revisited / Brooks David. – The New York Times, 2011. – 8 p.
8. Swan D. A Criticism of Huntington's "Clash of Civilizations" / Swan Darin. – Academia, 2010. – 20 p.
9. Graham J. Samuel P. Huntington's Clash of Civilizations / Graham James. – On This Day, 2004. – 18 p.
10. Huntington S. Essay: The Clash of Civilizations? / Huntington Samuel. –Foreign Affairs, 1993. – 15 p.
11. Oldberg I. Huntington's clash of civilizations in russian discourse/ Oldberg Ingmar. – Baltic Worlds, 2014. – 30 p.
12. Савельев А.Н. Гипотеза глобальной цивилизационной войны Хантингтона [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ua-referat.com/>

Harbovska Denisa. THE CLASH OF CIVILIZATIONS» BY SAMUEL P. HUNTINGTON

The article deals hypothesis of Samuel P. Huntington that called «The Clash of Civilizations». It tells us about the global politics after the «cold war». Huntington believed that the fundamental source of conflict in the world after «cold war» will not be primarily ideological, political or economic. The great divisions among humankind and the dominating source of conflict will be cultural. The civilizations will dominate global politics and the fault lines between civilizations will be the battle lines of the future. The purpose of the article is to review the basic ideas of this hypothesis.

Keywords: *civilization, global politics, cold war, nation-states, the fault lines, torn countries, split countries.*